

Eduskunta

Puolustusvaliokunta

Asia: HE 193/2022

**PÄÄLYSTÖLIITTO RY:N LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN EDUSKUNNALLE LAIKSI
KANSAINVÄLISEN AVUN ANTAMISTA JA PYYTÄMISTÄ KOSKEVASTA PÄÄTÖKSENTEOSTA
ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAIEKSI**

Päälystöliitto ry pitää esitystä hyvin tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Viime vuonna, jolloin puolustusvoimat lähetti Afganistaniin suojausjoukon turvaamaan ulkoministeriön virkamiesten työskentelyä ja evakuoiteja Afganistanissa, operaation alussa ilmeni monia lainsäädännöllisiä haasteita ja puutteita. Alkuun ei näyttänyt löytyvän lakisääteistä perusteita, joiden nojalla suojausjoukon lähettäminen olisi ollut sallittua. Lopulta päätös tehtiin vuonna 2017 voimaan tulleen kansainvälisen avun antamista (myöh. KV-apu) koskevan lain nojalla. Laki edellytti avunpyyntöä toiselta maalta tai kansainväliseltä organisaatiolta, ja tässä tapauksessa avunpyyntö tuli EU:lta ja Natolta. Lakia käytettiin ensimmäistä kertaa.

Päälystöliitto ry pitää tärkeänä, että puolustusvoimista annettua lakia (551/2007) täydennetään ja täsmennetään lisäämällä puolustusvoimien tehtäviin nimenomaisesti osallistuminen myös yhteistoimintaan, jota Suomi voisi toteuttaa ilman varsinaista avunpyyntöä yhdessä keskeisimpien kumppaneiden kanssa. Nykylain mukaan puolustusvoimat voi osallistua avun antamiseen toiselle valtiolle terrori-iskun, luonnononnettomuuden, suuronnettomuuden tai muun vastaavan tapahtuman johdosta, mikäli toimivaltaisen ministeriön pyynnöstä sotilaskaluston ja -henkilöstön käyttäminen voi olla tarpeellista. Tätä lainkohtaa ei kuitenkaan ole voitu soveltaa tilanteisiin, joihin saattaa liittyä voimakeinojen käyttöä, kuten esillä olleessa Afganistanin suojausoperaatiossa. Tässä tilanteessa Ulkoministeriölle ei myöskään voitu antaa ns. virka-apua, koska nykylaissa on säädetty virka-avun antamisesta vain poliisille, Rajavartiolaitokselle ja öljyntorjuntaviranomaiselle.

Päälystöliitto ry pitää tärkeänä nyt, kun KV-avun antamista koskevaa lakia aiotaan nyt muuttaa, jotta samalla edellytettäisiin myös erikseen sovittujen sotilashenkilöstön palvelussuhteen ehtojen kriittistä tarkastelua ja ajantasaistamista tämän päivän KV-avun antamisen tilanteita varten. Osa näistä vuonna 2017 sovituista palvelussuhteen ehdoista vaatii päivittämistä jo senkin vuoksi, kun vuonna 2017 sovittuihin ehtoihin on jäänyt tekemättä kokonaan esimerkiksi soveltamisohjeet, vaikka näin henkilöstöjärjestöjen kanssa asiasta sovittiin.

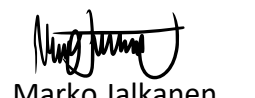
Päälystöliitto pitää myös tärkeänä, että palvelussuhteen ehdot päivitetään siten, että vältetään kotimaan tehtäviin tarkoitetut monimutkaiset työajan laskentamallit esimerkiksi ylitöiden ja korvattavien lepoaikojen selvittämiseksi KV-avunantotehtävissä ulkomailla. Esimerkkinä sekavasta palvelussuhteen ehtojen soveltamisesta kerrottakoon myös Suomen osallistumisesta tänä syksynä noin 20 sotilaalla Iso-Britanniassa järjestettävään koulutustukeen, jonka tarkoituksena on kouluttaa Ukrainan asevoimien sotilaita. Operaatioon sovelletaan KV-avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvää lainsäädäntöä. Palvelussuhteen ehdot määräytyvät kuitenkin kotimaan sopimusmääräysten mukaan, koska kyse ei ole sotilaallisesta operaatiosta, jossa varauduttaisiin sotavarustein tapahtuvaan asevoiman käyttöön KV-avun antamisen tarkoituksen saavuttamiseksi. Kyse on koulutusoperaatiosta ja tämän johdosta palvelussuhteen ehdot määräytyvät kutakuinkin voimassa olevien virka- ja työehtosopimusten mukaisesti. Tästä on seurannut, että tehtäväkohtaista palkkaa määritettäessä on ollut monia haasteita. Lisäksi brittiarmeijan kontekstissa toimiessa suomalaisilta on edellytetty paljon ennalta arvaamattomia työtehtäviä, jotka ovat johtaneet suuriin ylityökertymiin.

Päälystöliitto ry pyytää tässä lainvalmisteluvaiheessa ottamaan kantaa siihen, onko puolustusvoimien virkamiehellä yleensäkin missään tilanteessa mahdollisuutta kieltäytyä ulkomaan sotariskialueelle määrätystä KV-avunannon tehtävästä, mikäli hän arvioi riskienhallintatoimenpiteistä huolimatta aiheuttavan vakavaa vaaraa hänen hengellensä tai terveydellensä?

Ehdotuksen 2. kohdassa (Nykytila ja sen arviointi) on tuotu esiin, että Puolustusvoimista annetun lain 12 b §:n nojalla KV-avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan käytetään ensisijaisesti sellaista Puolustusvoimien henkilöstöä, joka on sitoutunut Puolustusvoimien kansainväliseen toimintaan. Aina ei kuitenkaan voida käyttää kansainvälisiin tehtäviin vain halukkuutensa ilmoittaneita henkilöitä. Puolustusvoimien henkilöstöä voidaan siten myös määrätä osallistumaan KV-avun antamiseen ja muuhun kansainväliseen toimintaan liittyviin tehtäviin, kun on tarpeen varmistaa riittävät henkilöstövoimavarat ja osaaminen.

Puolustusvoimissa on näihin tehtäviin vapaaehtoisia ja sitoutuneita virkamiehiä runsaasti. Epäselvää on kuitenkin se, että onko ammattisotilaalla edes mahdollisuutta vedota esimerkiksi ihmisoikeussäädösten (Suomen perustuslaki, 731/1999, 7 § ja Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus, 18.5.1990/439, SopS 19, 5 artikla) suomiin turvallisuustekijöihin, ja sen perusteella kieltäytyä osoitetusta ulkomaan KV-avun tehtävästä.

Jyrki Lukkarinen
Puheenjohtaja

Marko Jalkanen
Pääluottamusmies